ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-2

# OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA VOLEYBOL TO‘GARAGINI TASHKIL ETISH USLUBIYATI

**Ruziyev Sherzod Maxmadaliyevich,**
Shahrisabz davlat pedagogika instituti, “Jismoniy madaniyat” kafedrasi v.b dotsenti
Tel.: 971996808
e-mail: sruziyev82@gmail.com
**Shomirzayev Lochin Zokirjon o‘g‘li**
Shahrisabz davlat pedagogika instituti, “Jismoniy madaniyat” yo‘nalishi talabasi
Tel.: 971162822
e-mail: azamjonavazbekov@gmail.com

**Annotatsiya:** maqolada oliy ta’lim muassasalarida voleybol to‘garagini tashkil etish qoidalari, texnikasi, voleybol o‘yini jismoniy tarbiya va sport tizimida muhim o‘rinni egallashi, bu sport o‘yini-mashg‘ulot joyini jihozlashi, oddiyligi, tomoshabobligi va hayajonga boyligi, go‘zalligi va o‘yin taktikasining xilma-xilligi va uning uslubiyati haqida so‘z yurtiladi.
**Kalit so’zlar:** voleybol, mashg’ulot, musobaqa, o’yin , sport.

# МЕТОД ОРГАНИЗАЦИИ ВОЛЕЙБОЛЬНОГО КЛУБА В ВУЗАХ

Рузиев Шерзод Махмадалиевич,
Шахрисабзский государственный педагогический институт,
и.о. доцента кафедры "Физическая культура"
Тел.: 971996808
e-mail:sruziyev82@gmail.com
Шамирзаева Лочина Зокирджон угли
Шахрисабзский государственный педагогический институт,
Студент направления "Физическая культура"
Тел.: 971162822
e-mail:azamjonavazbekov@gmail.com

**Аннотация**: в статье говорится о правилах организации волейбольных кружков в высших учебных заведениях, технике, важной роли волейбола в системе физической культуры и спорта, оборудовании места тренировок, простоте, зрелищности и волнении, красоте и разнообразии игровой тактики и ее методологии.
**Ключевые слова**: волейбол, тренировка, соревнование, игра, спорт.

# METHODS OF ORGANIZING A VOLLEYBALL CLUB IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

**Ruziyev Sherzod Makhmadalievich,**
Shahrisabz State Pedagogical Institute,
Acting Associate Professor of the Department of "Physical Culture"
Tel.: 971996808
e-mail: sruziyev82@gmail.com
**Shomirzaev Lochin Zokirjon ugli**
Shahrisabz State Pedagogical Institute,
Student of the "Physical Culture" program

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-2

Tel.: 971162822

e-mail: azamjonavazbekov@gmail.com

**Abstract:** The article discusses the rules and techniques for organizing volleyball clubs in higher education institutions, the importance of volleyball in the system of physical education and sports, the equipment of the training area, its simplicity, spectacularness and excitement, beauty, and the diversity of game tactics and its methodology.

**Keywords:** volleyball, training, competition, game, sport.

Voleybolchilarning harakatlarini boshqara olishni, chaqqonlik, eguluvchanlik, jismoniy kuch, jasurlik va ziyraklikni talab qiladi.

Mashqlar amaliyotning asosiy kuchi va kuchli jamoaning oldindan rejalashtirgan poydevoridir. Mashqlar shug‘ullantiradi, ham ish qobiliyatini tiklaydi.

Mashg‘ulot (trenirovka) adolatli bo‘lmog‘i lozim va qulay (muvofiq) URMdan boshlanishi darkor. Bu o‘yinchilarni birlashtiradi va ularni jamoada hamjihat bo‘lib ishlashga yordam beradi.

Mashg‘ulotni rejalashtirishda quyidagi qoidalarga rioya qilishni nazarda tutiladi:

- o‘yinchilarni jamoa sardoriga ergashtirish; Siz mashg‘ulotga tayyorlanasiz, o‘yinchilar ham mashg‘ulotga tayyorlanadi, Siz raqobatga urg‘u berasiz, o‘yinchilar ham shuni qiladi; Siz mashg‘ulotga ishonasiz, ular ham ishonadi; “Siz sotasiz, ular harid qiladi!”.
- har bir mashg‘ulotga o‘ziga xos metodikani (mashg‘ulotni o‘tkazish texnologiyasi) oldindan rejalashtirib boriladi. Mashg‘ulot mashqlari va yuklamasi sportchilarning imkoniyatiga qarab moslashtirib tanlanadi.
- mashg‘ulotda xazilga o‘rin berish darkor-bu foydali zaruriyat; o‘yinchilarni shu tariqa kayfiyatini ko‘tarib, so‘ng jiddiy vazifalarni hal qilishga kirishishga imkon yaratadi.
- mashg‘ulot davomida sportchilarni texnik va taktik xarakatlarni kuzatib borib va baholash musobaqasini o‘tkazishni unutmang.

Quyidagilarni nazarda tutish foydali natija beradi:

- mashg‘ulot vaqtida kutilmagan vaziyatlarni tug‘diring. O‘yinchilar bunday vaziyatlar bilan “gaplashishni” o‘rganadi. Musobaqada ro‘y bergan kutilmagan vaziyat osonroq hal qilinadi. Voleybolchilarning o‘yin mahorati amaliy mashg‘ulotlar va musobaqalarda mustahkamlashib boradi. Shuning uchun tayyorgarlik jarayonida mashg‘ulot va musobaqa mashqlari yordamida guruh va jamoa o‘yinchilarini shakllanishiga olib keluvchi texnik-taktik usullar ketma-ketligini ko‘proq qo‘llash lozim.

O‘yin mahoratining uzviy va izchil integrallashuvi musobaqa tarzida o‘tkaziladigan modellashtirilgan jamoa mashg‘ulotlari asosida charxlanadi. Musobaqa faoliyatining o‘ziga xos xususiyati ustivor jihatdan sportchilarning ko‘p yillik tayyorgarlik yo‘nalishi va mazmunini belgilab beradi (mashg‘ulotni o‘tkazish tamoillari, vositalari, metodlari, dasturlashtirish, tanlov va mashqlanganlik darajasini baholash, qobiliyatni baholash, kundalik funksional holatni-sog‘liqni nazorat qilish) .

Musobaqa jarayoni sport natijasi bilan uzviy bog‘liqdir. Bu musobaqa mohiyati va mazmunini chuqur o‘rganishga da’vat etadi. O‘rganish oqibatida yuksak sport natijalariga erishish choralari va omillari aniqlanadi. Musobaqa jarayonining tuzilmasi va uning samaradorligini belgilovchi omillar sportchilar tayyorlash amaliyotini ishlab chiqishda asosiy poydevor bo‘lib xizmat qiladi. Bunday masalalarni puxta o‘zlashtirish tayyorgarlik jarayonini samarali boshqarish imkoniyatini yaratadi. Musobaqa jarayonining asosiy ko‘rsatgichlari sport o‘yinlari amaliyotida yirik musobaqalarda ishtirok etuvchi

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-2

Jahon miqyosiga loyiq kuchli sportchilarni kuzatish va ularning o‘yin samaradorligini aniqlash yordamida qo‘lga kiritiladi. Musobaqa faoliyatini ifodalovchi ko‘rsatgichlar maqsadli deb ataladi, chunki bunday ko‘rsatgichlarga erishish musobaqada g‘alaba qozonishdek maqsadni hal qilishga imkon beradi.

G‘alaba musobaqaning pirovard maqsadi hisoblanadi, uni ta’minlash sportchilar tomonidan ijro etiladigan xususiy vazifalarni hal etish evaziga amalga oshiriladi. Bu xususiy vazifalar maxsus texnik-taktik usullar va kombinatsiyalardan iborat bo‘ladi. Sportchilar bajaradigan harakatlar, jarayonlar va vaziyatlar musobaqaning mazmuniy tarkibi hamda tuzilishini ifodalaydi. Faqat sportchilarning musobaqa ko‘rsatgichlari va harakatlari samaradorligini baholash imkoniyati bo‘lganda, ularning mahoratini maqsadli shakllantirish choralari belgilanishi mumkin. Sport o‘yinlariga xos musobaqa jarayonining tarkibiy tuzilishi shartli ravishda ierarxik tarkibida ifodalangan bir komponentlardan tashkil topadi. Ushbu komponentlar va ularning ierarxik darajasi birini ichiga “matryoshka” prinsipida joylashadi [1].

Birinchi komponent (yuksak darajali) qolgan boshqa komponentlar natijlarini ta’minlovchi ikki bir-biriga qarama-qarshi ko‘rsatuvchi bir butun harakatlar majmuasidan iborat bo‘ladi.

Ikkinchi komponent xujum va himoya harakatlariga xos jamoa taktikasini ifodalaydi: agar muayyan vaqtda bir jamoa harakatlarini ijro etayotgan bo‘lsa, ikkinchi jamoa himoya harakatlari bilan band bo‘ladi. Demak, jamoalar navbatma-navbat goh hujumda, goh himoyada o‘ynaydi. Jamoa taktik harakatlari o‘ziga xos xujum va himoya tizimidan iborat bo‘lib, vaziyatda ro‘y beruvchi vaqt va oraliqqa mos texnik-taktik harakat usullarini tanlash chorasini belgilaydi. Bir jamoa o‘zining xujum imkoniyatlari va raqibning himoyada o‘ynash tarzini e’tiborga olib harakat qiladi. Ikkinchi jamoa, aksincha raqibining hujum mazmuniga asosan o‘z himoya tizimini qarshi qo‘yishga intiladi.

Uchinchi komponent guruhli taktik usullar va kombinatsion harakatlardan tashkil topadi. Ushbu komponentni ijro etish jamoaning taktik maqsadini amalga oshirsa, ikkinchi jamoa o‘yinchilari o‘zaro hamjixatlikda raqib tomonidan qo‘llanayotgan kombinatsiyaga qarshi himoya taktikasi qo‘llaydi. Binobarin, guruhli taktik harakatlar samaradorligi xujumda ham, himoyada ham oldindan o‘zlashtirilgan o‘yin andozasi (tizimi) bilan belgilanadi.

To‘rtinchi komponent xujum va himoyada amalga oshiriladigan individual taktik harakatlarni o‘z ichiga oladi. Bu jarayon musobaqa faoliyatini rivojlantirishning navbatdagi qadami bo‘lib xizmat qiladi. Individual harakatlar birinchidan, to‘g‘ridan-to‘g‘ri guruh tarkibida ijro etiladigan o‘z hujum kombinatsiyalari bilan bog‘liq bo‘lsa, ikkinchidan, raqib tomonidan qarshi qo‘llaniladigan himoya xususiyatlariga asoslanadi [2].

Beshinchi komponent musobaqa faoliyatini ta’minlovchi o‘yin usullari (texnik usullar)ni o‘z ichiga oladi. O‘yin usullari musobaqa harakatini kuchaytiruvchi (ta’minlovchi) ustivor omildir: bu jamoa-guruh-individual o‘yin taktikasini belgilaydi. Ushbu komponent musobaqada natijasini ta’minlovchi asosiy vositadir. Uni sifati ijro etish musobaqa samaradorligini belgilaydi. (ochko olish, yutqazish yoki g‘alabaga erishish). O‘yin usullari hujum va himoya usullariga bo‘linadi.

Oltinchi komponent jismoniy tayyorgarlik yoki jismoniy qobiliyat (harakat potensiali) dan iborat. Aynan jismoniy tayyorgarlik (tezkorlik, kuch, tezkorlik-kuch, koordinatsion qobiliyat, chidamkorlik, egiluvchanlik) texnik-taktik harakatlar samaradordligini ta’minlaydi, yuklamalarni ko‘taraolish imkoniyatini yaratadi.

Yettinchi komponent psixologik (ruxiy) sifatlar va sportchining shaxsiy xislatlaridan iborat bo‘ladi. Yuksak shakllangan bunday sifat-xislatlar musobaqa samaradorligini kuchaytirishga turtki beradi. Bunday sifat-xislatlar ayniqsa o‘yinchilar mahorati teng bo‘lganda muhim ahamiyat kasb etadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-2

Sakkizinchi va to‘qqizinchi komponentlar sportchilar organizmining funksional imkoniyatlari va morfologik ko‘rsatgichlari bilan ifodalanadi. Aynan shu imkoniyatlar va ko‘rsatgichlar butun musobaqa davomida texnik-tatik harakatlar samaradorligini hamda ularni foydali natija bilan ijro etish chorasini ta’minlaydi.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Sh.Ruziyev. Sport va harakatli o‘yinlarni o‘qitish metodikasi (iv bo‘lim voleybol) O‘quv qo‘llanma 2023

2. Sherzod, R. (2023). STEP BY STEP DESCRIPTION OF PHYSICAL QUALITIES IN VOLLEYBALL TRAINING. *Academia Science Repository*, *4*(6), 34-37.

3. T.S. Usmonxo‘jayev va boshqalar, daslik “Jismoniy tarbiya”-5-6 “O‘qituvchi” nashr, 2003 y.

4. T.S. Usmonxo‘jayev va boshqalar, daslik “Jismoniy tarbiya”-7-8 “O‘qituvchi” nashr, 2003 y.

5. Axmatkulovna, Elova Sitora. "Qisqa masofaga yuguruvchilarni mashg‘ulotlarida vosita va usullarni qo‘llanishi. "Miasto Przyszłości50 (2024): 526-528.2.

6. Elova Sitora. "Qisqa masofaga yuguruvchilarni yillik mashg’ulotlarida yuklamalarni taqsimlanishi." Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences. Vol. 3.№. 6. 2024.

7. Axmatkulovna, Elova Sitora. "Qisqa masofaga yuguruvchilarda tezkor kuchni rivojlantirish." international journal of science and technology (2024)

8. ДЖабборов Маъсуд Бахриддинович. Талабаларнинг ташкилотчилик маданиятини шакллантириш методикаси zamonaviytalim@itm.uz